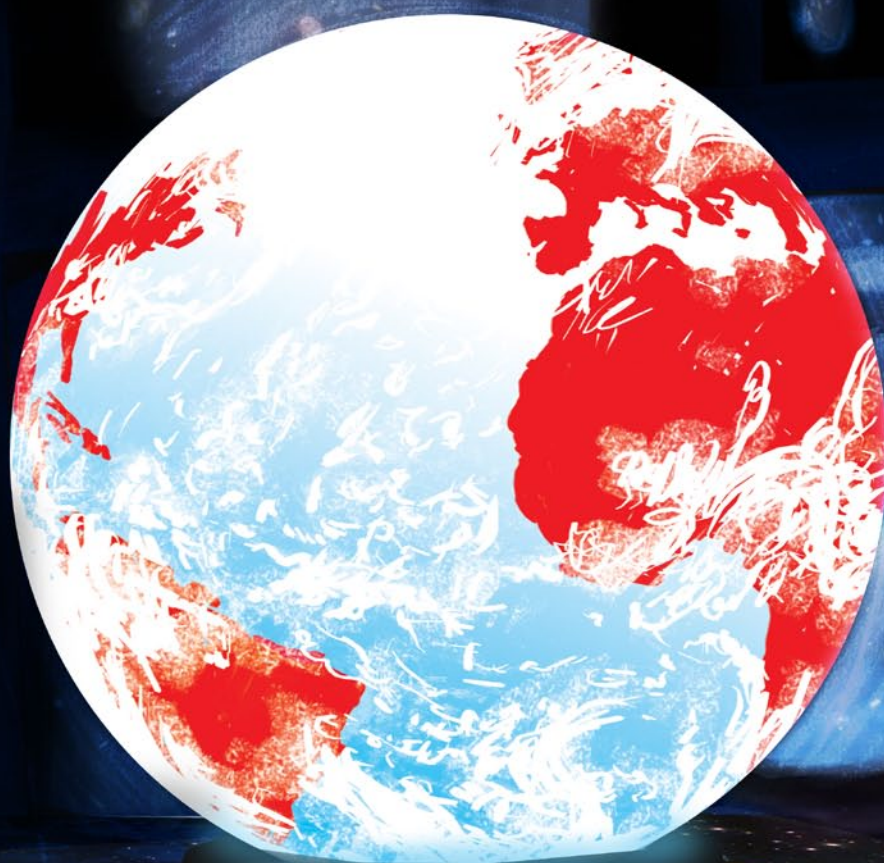

GJELDSBREVET

Slett U-landsgjelda – nr. 2 2010

Ny økonomisk verdensorden

Innhold

2: Nyheter

3–4: Ny økonomisk verdensorden, før og nå?

Stian Anda

5: Nye utlånere – nye muligheter og utfordringer

Line Madsen Simenstad

6: SLUG i Washington D.C.

Magnus Flacké

7–8: Verdenskart

9–10: Nye gjeldsslette-mekanismer på vei?

Kristian Jahren Øvretveit

11-12: Reform av IMF

Magnus Flacké

13: Finanstransaksjoner for utvikling?

Sigrun Espe

14: Ansvarlig långivning i koranen

Magnus Flacké

Leder

Begrepet *ny økonomisk verdensorden* (NØV) knyttes først og fremst til 70-talls bevegelsen som kjempet for en mer rettferdig verdenshandel. Etter finanskrisen er verdensøkonomien mer uoversiktlig enn noen sinne. USA er fortsatt verdens eneste supermakt, men land som Brasil, Russland, India og ikke minst Kina blir stadig mektigere. Overraskende for mange tyder mye på at Afrika er kontinentet som kommer sterkest ut av finanskrisen, ikke drevet fram av vestens bistand men av investeringsvillige asiater. Verdens tradisjonelle finansinstitusjoner er ikke tilpasset den nye virkeligheten. Det gamle begrepet *ny økonomisk verdensorden* er igjen aktuelt – men ikke med en entydig mening.

I dette nummeret av Gjeldsbrevet kan du lese et intervju med en av de mest fremtredende norske stemmene som kjempet for en *ny økonomisk verdensorden* på 70-tallet. Hun ser tilbake på hva bevegelsen faktisk oppnådde. Gjeldskrise er ikke lenger bare et tema for utviklingsland, også Europa møter mange av de samme utfordringene. Kanskje det var det som måtte til for å få på plass et system for sletting av gjeld? Verden trenger et nytt sett med spilleregler for internasjonal finans. SLUG har vært i Washington D.C på årsmøtet til Verdensbanken og IMF for å observere hvordan de gamle finansinstitusjonene tilpasser seg den nye virkeligheten. Vi har sett på mulighetene for en *ny gjeldsdomstol*, og vi har sett til Islam for å finne alternative løsninger på hvordan vi kan unngå nye gjeldskrises. Men hvordan skal et verdenssamfunn på sparebluss løse de kostbare problemene vi står overfor? Vi har spurt den gamle heltene Robin Hood om råd.

Magnus Flacké
Redaktør

SLUG
SLETT U-LANDSGJELDA

Utgitt av Slett U-landsgjelda

SLUG
Kirkegata 5
0153 Oslo
slug@slettgjelda.no
www.slettgjelda.no

Gjeldsbrevet kommer ut to ganger i året. Bestill abonnement på www.slettgjelda.no eller ta kontakt med SLUG. Det er gratis!

Ansvarlig redaktør: Sigrun Espe

Redaktør: Magnus Flacké

Layout: Christer M.L. Bendixen, fortelle.no

Trykksaken er blitt til med midler fra Norad.

Innholdet i artiklene reflekterer forfatternes syn og er ikke nødvendigvis representativt for SLUG eller SLUGs tilsluttede organisasjoner.

Forsidebilde: Blå krystallkule

Illustrasjon: Christer M.L. Bendixen

Bladet er satt i Rockwell og Frutiger

Trykk: Groset™

Trykksaken er produsert etter miljøstandardene ISO 14001, EMAS og Svanemerket. Produksjonen er klimanøytral, CO₂-utslippet er kompensert.

Nyheter

Ingen gjeldsfrys for Pakistan

SLUG gjennomførte i høst en kampanje for å fryse Pakistans gjeld i perioden etter flomkatastrofen for å gi landet handlingsrom til å prioritere nødhjelp og gjenoppbygging. Norge var svært positive til kampanjen, og tok dette med videre til Paris-klubben. Dessverre var det lite støtte å få, da argumentene mot gjeldsmoratorium veide tungt for mange. Et viktig argument som har blitt brukt er at Pakistan selv ikke vil ha gjeldsmoratorium, men heller vil ha nye lån, fordi utenlandsgjelden er så pass liten sammenlignet med landets innenlandsgjeld at effektene av gjeldsmoratorium ikke vil være store nok. Men sivilsamfunnsorganisasjoner i Pakistan fortsetter å jobbe med dette, og det pakistanske senatet vedtok nylig en resolusjon om ønsket om gjeldsmoratorium og gjeldsslette.

Foto: UKAID/VICKI FRANCIS

Pakistan har vært rammet av flom siden Juli i år

Gjeldsslette for Kongo og Liberia

I løpet av juni og juli i år fullførte både Liberia og DR Kongo det lange løpet mot HIPC-fullførelse og gjeldsslette gjennom Verdensbanken og IMF. Som et resultat av dette har de to landene ikke bare fått slettet store deler av den multilaterale gjelden til de internasjonale finansinstitusjonene, men også fått reforhandlet gjeld i Paris-klubben og fått slettet mye bilateral gjeld. Siste rest av både Kongo og Liberias gjeld til Norge ble vedtatt slettet midt i november. Begge landene har forpliktet seg til å prioritere fattigdomsbekjempelse, i tråd med nasjonale fattigdomsstrategier, og trekker blant annet frem infrastrukturprosjekter, elektrisitet, vann og jobbskaping som viktige områder.

SLUG fokuserer på menneskerettigheter

I 2010 har SLUG fokusert på sammenhengen mellom gjeld og menneskerettigheter. 20. januar 2011 lanserer SLUG både rapporten «Gjeld på bekostning av menneskerettigheter» og en film om gjeldsbærekraft og menneskerettigheter i Malawi. Med

over 50 medlemsorganisasjoner er det viktig for SLUG å vise tydelig sammenhengen mellom gjeldsslette og tema som utvikling og menneskerettigheter. Både rapporten og filmen tar for seg ulike tema som mange av våre medlemsorganisasjoner er opp-tatt av, som for eksempel helse, utdanning og matsikkerhet.

Verdensbanken ut av klimafinansiering

Under klimaforhandlingene i Cancún deltok store deler av den internasjonale gjeldsbevegelsen på en kampanje for å hindre Verdensbanken fra å spille en sentral rolle i klimafinansiering. Grunnen til dette er manglende tillit til Verdensbanken. Bankens struktur, historie og politikk går imot prinsippene for en rettferdig og effektiv klimafinansiering. Dersom land må finansiere klimatilpasning med nye lån er dette en reell trussel mot utsatte lands gjeldsbærekraft i årene som kommer. FNs prinsipp om at forurenser betaler må følges. Les mer om kampanjen på www.worldbankoutofclimate.org.

Foto: HONORIAN CLIMATE FINANCE NETWORK

Europeisk gjeldskrise

Spørsmålet om gjeldshåndtering er ett hett tema i Europa. Som en konsekvens av finanskrisen opplever flere europeiske land økte gjeldsnivåer og land som Irland og Hellas befinner seg nå i en gjeldskrise. EU har forslått en ny permanent mekanisme, European Stability Mechanism (ESM), som skal sikre finansiell stabilitet i Euro-sonen. Men gjeldskriser er ikke et europeisk, men et globalt fenomen. Lavinntektslands gjeldsbyrder er doblet siden finanskrisen. I tillegg sliter mange mellominntektsland, blant annet i Karibien, med enorme gjeldsbyrder. Den internasjonale gjeldsbevegelsen mener det er bekymringsmessig at en slik mekanisme begrenser seg til de europeiske landene.

Ny økonomisk verdensorden - før og nå?

3

Tekst: Stian Anda

Mens man på 70-tallet forsøkte å skape en mer rettferdig verdensøkonomi gjennom forhandlinger, endres nå den økonomiske verdensordenen ved hjelp av markedskreftene. Nye økonomiske aktører stormer frem, og de tradisjonelle økonomiske stormaktene blir i større grad stående på sidelinjen.

Arbeidet for en ny økonomisk verdensorden (NØV) var både en nasjonal og en internasjonal bevegelse. Internasjonalt startet forhandlingene formelt sett i FNs generalforsamling i 1974. Det var de oljeproduserende landene som sørget for at forhandlingene startet. Formålet var å utjevne gapet mellom u-land og i-land. Det var flere mulige løsninger som ble trukket frem. Et forslag, som gikk under tilnavnet indekseringskravet, handlet om å justere prisene på råvarene etter prisendringene i den industrien råvarene er en del av. Motstanden mot dette forslaget var imidlertid for stor til at det fikk gjennomslag i NØV-forhandlingene.

Internasjonal solidaritet var en av kjerneverdiene som drev prosessen fremover. Da FN-forhandlingene ble avsluttet i 1982, var en kommet frem til et slags kompromiss. Råvareprisene skulle ligge på et nivå som var «fordelaktig for produsentlandene og rimelig for konsumentlandene».

Alliansen mellom u-land og ikke-statlige støttespillere argumenterte både ut fra et rettferdighetshensyn og et historisk perspektiv: u-landene hadde blitt utnyttet under kolonistytet og nå var tiden kommet for kompensering. Andre argumenterte med slagordet «handel, ikke u-hjelp». Tanken bak dette argumentet var at dersom u-landene fikk mer handel ville behovet for u-hjelp svinne hen når den økonomiske utviklingen tok seg opp i de enkelte land. Dessuten ville økte råvarepriser gi u-landene større kjøpekraft, noe som også ville komme i-landene til gode.

Den forhandlingsbaserte formen for ny økonomisk verdensorden ble mislykket for de fleste u-land. Prisene på foredlede varer økte, mens råvareprisene ble presset ned, og skapte et

Ny økonomiske verdensorden

Bevegelse på 70- og 80- tallet. Bestod av både myndighetene i fattige og oljeproduserende land, men også av sivilsamfunn i Vesten og andre deler av verden. Kjempet for mer rettferdig handel, blant annet gjennom regulering av råvarepriser. Var i det store og det hele mislykket.

økonomisk gap som u-landene måtte fylle med nye lån og ny gjeld.²

Ny økonomisk verdensorden i Norge

På et av Kirkens Nødhjelps mange kontor blir jeg møtt av Anne Kristin Sydnes. Hun er en travel dame som har satt av litt tid for å snakke om en ny økonomisk verdensorden. Tidlig på 80-tallet var Sydnes informasjonssekretær i en nasjonal idégruppe som arbeidet for ny økonomisk verdensorden. I Norge var det en tverrpolitisk bevegelse. Den hadde sin bakgrunn i en forståelse av at gapet mellom nord og sør var for stort og at det internasjonale økonomiske systemet utnyttet fattige land.

Hvordan arbeidet idegruppen?

- Gruppen fungerte som en NGO og arbeidet tett opp mot det offentlige. Vi hadde jevnlige møter med utenrikskomiteen, tett kontakt med utenriksdepartementet og ellers generell god kontakt med norske myndigheter. Idégruppen drev også informasjonsarbeid. Det ble blant annet arrangert debattmøter og gitt ut nyhetsbrev.

Hvilke konkrete tiltak arbeidet dere for og hvordan står dette i kontrast til dagens utvikling?

- Det vi arbeidet med, var en form for forhandlingsstyrt NØV. Vi arbeidet for å etablere et stort fond som skulle være med å stabilisere prisene på råvarer. Videre skulle en bygge opp sterke institusjoner som kunne regulere at alt gikk riktig for seg. Dette står i motsetning til den nye økonomiske verdensordenen som vi ser i dag gjennom globaliseringen. De store BRIK-landene³

har fått en sterkere posisjon på verdensmarkedet. En kan på en måte si at tyngdepunktet har forflyttet seg fra OECD-landene til BRIK-landene.

Svakheter ved den (nye) økonomiske verdensordenen

Den økonomiske maktbalansen har med andre ord blitt utjevnet som et resultat av globalisering og krisetider, delvis i tråd med NØV-bevegelsen på 80-tallet. Sydnes mener imidlertid at den nye økonomiske verdensordenen har sine svakheter. Fattige land som har for dårlig styresett og er preget av konflikt, får ikke nødvendigvis ta del i handelsgevinster. De har for dårlige forutsetninger for å kunne ta imot utenlandsinvesteringer, da på grunn av korrupsjon og høy investeringsrisiko. - Derfor trenger fattige mennesker i svake stater bistand, begrunner Sydnes.

I tillegg hevder Sydnes at den økonomiske utviklingen er svært skjev. Politisk stabilitet, sikkerhet for utenlandsinvesteringer, samt tilgang på ressurser og teknologi, er faktorer som preger økonomisk utvikling i ulik grad. Disse faktorene er til dels vanskelige å kontrollere, og kan skape svært skjev fordeling hva økonomisk vekst angår.

Finanskrisen

Sydnes mener at Kina har blitt et foregangsland, fordi de med sine investeringer drar med seg andre nye økonomiske aktører. Gjennom blant annet investeringer i afrikanske land har Kina bidratt til positiv utvikling. Finanskrisen viste imidlertid at det ikke er etablert gode nok mekanismer, sanksjoner og styringsystemer for å kunne redusere sårbarheten i systemet. Krisen viste óg at de landene som er mest integrerte i det internasjonale økonomiske systemet var de mest sårbare landene.

- De aller fattigste landene slapp i første rekke unna, men ble skadelidende da investeringer og bistand uteble. Afrikanske land har i det hele tatt hatt en fin og sterk økonomiske vekst i den siste tiden, men en er allikevel langt fra å nå tusenårsmålene som FN har utarbeidet.

- Det er heller ikke gitt at sterk økonomisk vekst kommer fattige mennesker til gode. I land som Zambia og Angola, der naturressurser som petroleum og kobber sørger for store inntekter til landene, finnes det allikevel store befolkningsgrupper som lever i fattigdom. Sydnes peker på at dette skyldes dårlige fordelingsmekanismer.

- Det er noe vi i Kirkens Nødhjelp arbeider aktivt med. Vi arbeider for å utruste lokale partnere med kunnskap og hjelp til å stå opp mot de lokale styresmaktene, og på denne måten gjøre de offentlige myndighetene ansvarlige ovenfor egen befolkning.

Sydnes konkluderer med at en i arbeidet for en ny økonomisk verdensorden må ha to tanker i hodet på en gang. Både en ovenfra og ned-tilnærming der finansielle institusjoner og styringsmekanismer må på plass, og en nedenfra og opp-tilnærming der ansvarliggjøring av det enkelte lands styring og styresett blir satt i fokus.

FOTO: STIAN ANDA

Anne Kristin Sydnes

- Aktuell: Var informasjonsekretær i Idégruppen for en ny økonomisk verdensorden 1982-1983
Statsråd, Utenriksdepartementet, bistandssaker, 17.03.2000 - 05.05.2000
- Statsråd, Utenriksdepartementet, utviklingssaker, 05.05.2000 - 19.10.2001
- Utenlandssjef i Kirkens Nødhjelp fra 2007

1 Kina i Afrika: Utnyttelse eller utvikling? Av Synne Movik <http://www.xmag.no/id/1253>

2 Økonomisk globalisering og politisk styring, Claes, Hveem og Tranøy, 2006.

3 BRIK-landene er Brasil, Russland, India, Kina. <http://no.wikipedia.org/wiki/BRIK>

Nye utlånere – nye muligheter og utfordringer

5

Tekst: Line Madsen Simenstad

Land som Kina, India og Brasil gir stadig mer lån til afrikanske land. Det er sårt tiltrengt finansiering, men byr også på utfordringer med tanke på gjeldsbærekraft.

Mønstrene i utlån til afrikanske land er i stor endring. Europa og USA, som tradisjonelt har vært Afrikas viktigste handelspartnere, så vel som strategiske partnere, bistandsdonorer, utlånere og investorer, møter nå sterk konkurranse fra de store utviklingslandene i Asia og Latin-Amerika. Ikke bare Kina og India, men også Brasil, Saudi Arabia, Tyrkia, Malaysia, Indonesia og en rekke andre såkalte «emerging markets» blir stadig mer tilstedeværende på det afrikanske kontinent. Ikke-afrikanske utviklingslands andel av varehandel, direkteinvesteringer, bistand og lån i og med Afrika, har steget voldsomt de siste ti årene. Dette gir også konkurranse til IMF og de multilaterale utviklingsbankene.

De nye utlånerne tilbyr midler som for mange land er sårt tiltrengt, og gir gjerne lån med færre betingelser enn de tradisjonelle utlånerne. Men de nye lånene byr også på nye utfordringer med tanke på fremtidig gjeldsbærekraft.

Gjeldsslette

En utfordring er å innlemme de nye utlånerne i mekanismer for gjeldsforhandlinger. Land som Kina, India og Brasil er ikke med i Parisklubben, den uoffisielle gruppen av utlånerland som forhandler om gjeldsslette. Selv om gjeldsbevegelsen er svært kritiske til Parisklubben på grunn av dens lukkede karakter og svært skjeve maktfordeling mellom utlåner og låntaker, er det i alle fall en mekanisme for forhandling av gjeldsslette. Med de nye utlånerne blir det nå enda viktigere å få etablert en ny upartisk mekanisme for behandling av gjeldstvister, slik gjeldsbevegelsen

har arbeidet for i en årrekke. Når det er sagt, har flere av de nye utlånerne allerede gitt mye gjeldsslette til afrikanske land. Siden 2000 har Kina gitt til sammen 2,6 milliarder dollar i gjeldsslette, og i 2009 ble det lovet mer.¹ Brasil har gitt gjeldsslette til blant andre Mosambik, Tanzania, Mauritania og Guinea-Bissau, mens India har gitt til blant andre Ghana, Mosambik, Uganda, Tanzania og Zambia

Mer lån og mindre bistand

Et annet element som har innvirkning på gjeldsbærekraft, er at de nye aktørene i mye større grad enn de tradisjonelle donorene gir utviklingshjelp i form av lån, snarere enn gaver. 91 prosent av den samlede utviklingshjelpen fra OECD-landene til afrikanske land er gaver. Til sammenligning utgjør gaveandelen 68 prosent av Koreas og kun 10 prosent av de arabiske landenes utviklingshjelp.² Av Kinas støtte til infrastruktur i Afrika, er kun 1 prosent gaver. Tendensen med mer lån og mindre gaver kommer til å øke fremover, ifølge UNCTAD.³ Mange har uttrykt bekymring for at land som har fått slettet gjeld gjennom HIPC, igjen vil komme i gjeldsproblemer på grunn av store låneopptak fra de nye utlånerne. Verdensbanken peker dessuten på at nye utlånere blir gratispassasjerer som drar nytte av at andre land har gitt gjeldsslette gjennom HIPC (som igjen gjør at HIPC-landene kan ta opp nye lån).⁴

Uansett kan det være en stor fordel for fattige land å ha flere utlånere og donorer å kunne spille opp mot hverandre. Land som tidligere så og si kun har kunnet låne av for eksempel de multilaterale utviklingsbankene har måttet godta alle betingelser disse har stilt. Med flere potensielle utlånere kan mange land få styrket sin forhandlingsposisjon.

1,2,3: UNCTAD 2010: Economic Development in Africa report 2010: South-South Cooperation - Africa and the new forms of development partnership

4: Verdensbanken 2006: IDA Countries and Non-Concessional Debt: Dealing with the Free-rider Problem in IDA14 Grant-Recipient and Post-MDRI Countries.

Medvedev, Lula, Hu Jintao og Singh poserer på toppmøtet mellom stats- og regjeringssjefene i BRIC-landene i april 2010

Foto: José Cruz/ABR

SLUG i Washington D.C.

Tekst: Magnus Flacké

SLUG har sammen med ForUM (Forum for Utvikling og Miljø) vært på Bretton Woods-institusjonenes felles årsmøte. Et steinkast unna Det Hvite Hus, og med alle verdens finansministre og andre dressklede byråkrater og politikere vandrende rundt i korridorene, er mye makt samlet på en plass. Det betyr ikke at det lett å oppnå den mye omtalte Washingtonkonsensusen.

Gjeldskrise og harde innstramninger i stadig flere europeiske land lå som et bakteppe til møtet. Spørsmål om hvordan man skal avverge en enda dypere krise var ikke uventet noe som ble diskutert. Ellers foregikk det en større debatt om IMF's mandat i verdensøkonomien og om fondets nye utlånsordninger. Holdningen blant sivilsamfunnsorganisasjoner er at IMF's mandat skal begrenses til å overvåke og administrere det internasjonale pengesystemet, i tillegg til å bistå medlemslandene med kortsiktige nødlån uten betingelser for å overvinne midlertidige betalingsproblemer. Mange av IMF's låneordninger til utviklingsland går ut over dette mandatet, da de har et langsiktig perspektiv med en rekke betingelser.

Norske og nordisk-baltiske posisjoner i IMF og Verdensbanken

I Washington D.C. møtte vi den danske styrerepresentanten i IMF, som representerer de nordiske og baltiske landene, Per Callesen. Den offisielle norske posisjonen har vært på linje med SLUGs: IMF's rolle overfor fattige land i krise skal være å tilby kortsiktige nødlån. Norge har også i Soria Moria II forpliktet seg til å fronte arbeidet for en gjeldsslettemekanisme. Det var derfor interessant å se om Norges posisjon hadde fått gjennomslag i den nordisk-baltiske styrestolen.

Det viste seg at Norges syn på IMF's mandat ikke var samstemt med de andre landene i gruppa. Callesen mente at siden fattige land ikke er integrert i finansmarkedet trenger de ikke kortsiktige kriseløsninger, men langsiktige lånefinansieringsprogrammer med klare retningslinjer for hvordan mottakeren må stramme opp sin egen økonomi. Mens Norge øremerker sine innskudd til ikke å gå til langsiktige utlånsordninger, gjør mange land det motsatte.¹

Callesen ville heller ikke bruke sin styreplass til å jobbe for å innføre en gjeldsslettemekanisme. Hans syn var at de fleste

landene som i dag er i gjeldskrise selv er skyld i problemene. En gjeldsslettemekanisme vil føre til mindre disiplin hos lånetagere, og konsekvensen vil være høyere rente og mindre stabilitet. Illegitim gjeld var ikke et begrep han ville bruke, men han kunne se for seg at noen fattige land kunne få «syndforlatelse» hvis de havnet i uføre. Dette strider totalt mot SLUGs syn på gjeldsslette som et spørsmål om rettferdighet, ikke veldedighet.

Den nordisk-baltiske styrestolens syn på mange viktige saker står langt unna Norges uttalte posisjon. I en konsensusbasert styregruppe er det derfor nødvendig med en høy grad av åpenhet for at det skal være mulig for sivilsamfunnet og det norske folk for øvrig å stille våre politikere ansvarlige.

Resultater fra årsmøtet

Formelt resulterer årsmøtene i kommunikeer fra Verdensbankens utviklingskomité og fra IMFC.² IMF's kommunikeer kom med lite nytt. Kommunikere oppfordret til videre reformer. Første steg på veien videre ble, som omtalt i artikkelen om IMF-reform, tatt under G20 møtet i Sør-Korea. Videre ble det slått fast at det var ønskelig at IMF i større grad skulle utøve sitt overvåkingsmandat, også av viktige rike land. Det som er nytt er at overvåkingsmandatet også skal se på hvilke «spillover effects», eller ringvirkninger, et lands økonomi har for andre land.

Tema som skattlegging av finansransaksjoner og gjeldsslettemekanisme ble ikke omtalt, men det ble etterspurt videre dybdeundersøkelser på spørsmålet om kapitalkontroll, som mange utviklingsland har etterspurt som et nytt makroøkonomisk verktøy i finanskrisetider. Utviklingskomiteen la stor vekt på å intensivere innsatsen for å nå tusenårsmålene, uten å utdype hvordan dette skal gjøres. Verdensbankens ulike klimainvesteringsfond ble trukket frem som spesielt vellykkede klimafinansieringsmekanismer, og det er tydelig at banken søker en stadig større rolle som finansierer av klimatilpasning i Sør. Dette skjer samtidig som det ble klart at Verdensbanken aldri har investert mer i kull og andre fossile energikilder enn nå.³ Som en reaksjon på dette har store deler av den internasjonale gjeldsbevegelsen tidligere uttalt seg mot Verdensbankens rolle i klimafinansiering, noe som også ble gjentatt på Årsmøtene.⁴

¹ Norge gir ikke tilskudd til utlånsordningen ECF – Extended Credit Facility, som tok over etter det utskjulte «Poverty Reduction Growth Facility», og innebærer en rekke kondisjonaliteter

² The International Monetary and Finance Committee – satt sammen av finansministre og sentralbanksjefer fra mange av verdens ledende økonomier

³ Les mer om dette hos Forum for Utvikling og Miljø: www.forumfor.no/Artikler/6113.html

⁴ «Kjøre President Obama», 10. Juni 2010. www.slettgjelda.no/klimafinansiering/obama

Bolivia: Fikk gjeldsslette i 2001. Etter det ble 81 millioner dollar som årlig skulle gått til gjeldsbetjening, istedet kanalisert til sosial sektor. Midlene frigjort fra gjeldsslette gikk blant annet til å ansette 2 400 nye helsearbeidere.

Uganda: Etter gjeldssletten i 2001 kunne Uganda avskaffe skolepenger. Da kunne dobbelt så mange begynne på skolen. Før gjeldssletten var det færre jenter enn gutter som kunne ta grunnutdanning. Nå er kjønnsforskjellene nesten utjevnet.

Zambia: Hvert år mister over 50 000 zambianere livet på grunn av hiv/aids. Landet har en stor legemangel, men for å få gjeldsslette måtte det kuttes i helseutgifter. Canada tilbød å dekke regningen i fem år til å ansette nye helsearbeidere . Da satt IMF ned foten og ville overgått rammene for offentlig pensjon.

Bangladesh: Halvparten av befolkningen lever i ekstrem fattigdom. 59 prosent av jentene og 55 prosent av guttene fullfører barneskolen. Bruker 10 prosent av statsbudsjettet på å betjene gjeld.

Uganda: For mange barn er det 20 prosent av skoletiden som går til å betjene gjeld. I dag

Filippinene: Halvparten av befolkningen har ikke tilgang på helsetjenester, men landet bruker fem ganger så mye penger på å betjene utenlandsgjeld som på helse.

Kenya: Malaria er vanligste dødsårsak. Kun én av fire av unge under 24 år har tilgang på rask og effektiv behandling. 29 000 dollar av landets egne midler ble i 2007 brukt på malariakontroll. Betalte det samme året 372 millioner dollar i gjeldsbetjening.

Demokratisering i Zambia: Demokratisering i Zambia har gjort at mange mennesker har fått tilgang til nye muligheter. Dette har gjort det lettere for dem å betjene gjeld og bruke pengene på andre måter.

Nye gjeldsslettemekanismer på vei?

9

Tekst: Kristian Jahren Øvretveit

I 1996 ble, etter massivt press, gjeldssletteinitiativet Heavily Indebted Poor Countries Initiative (HIPC) lansert av IMF og Verdensbanken. Nå, snart 15 år etter, er gjeldsslettemekanismer igjen på alles lepper, men det er ikke lenger HIPC det er snakk om.

Langvarig misnøye uten forandringer

Helt siden HIPC (se boks) ble lansert i 1996 har initiativet blitt kritisert av sivilsamfunnsorganisasjoner. Det hjalp heller ikke at initiativet ble utvidet i 1999, eller at MDRI (se boks) ble opprettet i 2005. Kritikken har vedvart. Flere sider av HIPC og MDRI har blitt kritisert, men kort oppsummert har kritikken gått ut på at for få land får for lite gjeldsslette for sent. Kritikken og ønsket om nye gjeldsslettemekanismer har falt for døve ører både i land i nord og i de internasjonale finansinstitusjonene. Svaret som har kommet derfra har vært at nye mekanismer ikke er nødvendig fordi HIPC og MDRI fungerer bra nok. Det ser imidlertid ut som om finanskrisen på flere måter kan ha rokket litt ved denne tankegangen både hos enkelte land i nord og hos IMF.

Finanskrisen = nye gjeldsslettemekanismer?

Finanskrisen har for det første gjort det klart at gjeldsslette gjennom HIPC ikke er en fullverdig løsning på et lands gjeldsproblemer. IMF skriver i en fersk rapport at seks land som har mottatt gjeldsslette gjennom HIPC-initiativet nå står ovenfor høy risiko for å havne i en ny gjeldskrise. Videre viser rapporten at mange land som ikke kvalifiserer for HIPC også står ovenfor store utfordringer knyttet til gjeld.¹ I tillegg til høyrisikogruppen, som omfatter om lag en tredjedel av alle lavinntektsland, står også en tredjedel av lavinntektsland ovenfor moderat risiko for nye gjeldskriser. Dette bygger opp under sivilsamfunnsorganisasjoners argumenter om at HIPC-initiativet ikke sletter nok gjeld til mange nok land.

En annen og kanskje mer uventet effekt av finanskrisen er at også enkelte rike land i nord også har begynt å se på muligheten for nye gjeldsmekanismer. Hellas var et av de europeiske landene

som ble hardest rammet av finanskrisen. De økonomiske problemene og den enorme gjelden landet stod ovenfor, truet tidligere i år med å velte hele Eurosamarbeidet i EU. Hellas trengte penger raskt, men hvem skulle betale? Man appellerte til solidaritet og dugnadsånd innad i EU, samtidig som man fryktet at IMF skulle få for mye innflytelse ved eventuell støtte derfra. Det fantes ingen mekanisme for å løse problemene raskt, noe som forverret situasjonen i Hellas. Et av landene som var mest involvert i arbeidet med å redde Hellas, og dermed også Euroen, var Tyskland. Det er også herfra det har kommet sterke signaler om at en ny gjeldshåndteringsmekanisme er ønsket. Dessverre ser de Europeiske landene kun for seg en mekanisme for Europa som ekskluderer utviklingsland. Selv om dette er et steg i riktig retning er det langt fra den gjeldsslettemekanismen gjeldsbevegelsen har etterspurt.

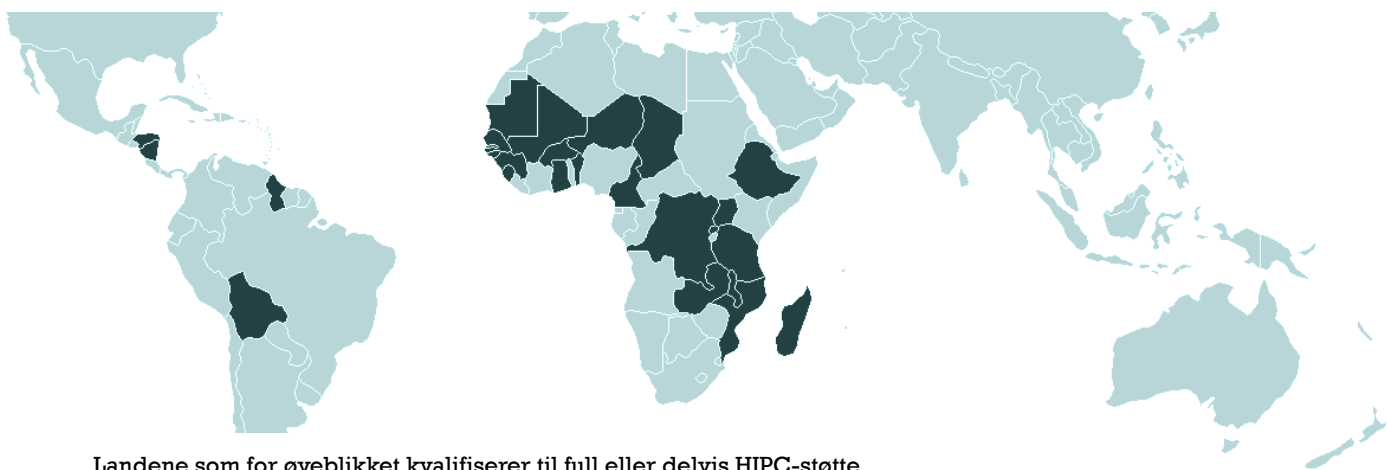
Forskjellige mulige mekanismer

Denne formen for gjeldshåndteringsmekanisme er bare en av mange mulig løsninger. Både innad i gjeldsbevegelsen og i det internasjonale samfunn generelt er det forskjellige meninger om hva som ville være den beste gjeldsslettemekanismen. En mulig løsning er å ha en ad hoc-mekanisme uten fast tilholdssted. I denne løsningen ser man for seg at det opprettes en form for panel fra gang til gang når gjeldstvister oppstår. Hvem som sitter i panelet vil variere, men deltakerne skal være upartiske og ha et fast rammeverk de «dømmer» etter.

En annen mulig løsning er å ha en fast «domstol» med et fast tilholdssted, ikke ulikt den internasjonale domstolen i Haag eller menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. I denne formen for domstol er tanken at man kan ha et fast antall dommere som utnevnes for en viss periode, for eksempel av FN. Felles for begge løsningene er at det bør ligge en form for rammeverk til grunn som gjeldsslettemekanismen forholder seg til. Begge løsningene bør være åpne for alle land, ikke bare de aller fattigste slik som HIPC er i dag. Tanken er også at illegitim gjeld skal kunne behandles i en ny gjeldsslettemekanisme, noe som ikke er mulig gjennom dagens initiativer.

Tilhengere og motstandere

I tillegg til Tysklands signaler har det også kommet andre innspill i debatten. Nederland ønsker også å se på muligheten for en gjeldsmekanisme, men da gjerne knyttet til den internasjonale

Landene som for øyeblikket kvalifiserer til full eller delvis HIPC-støtte

domstolen i Haag. Dette vil i så fall bli en form for gjeldsdomstol. Også norske myndigheter har uttrykket ønske om å jobbe med opprettelsen av en ny internasjonal gjeldsslettemekanisme, men har ikke gitt uttrykk for hva slags ordning man ser for seg.² Samtidig finnes det også motstand mot en eventuell gjeldsdomstol, og det fra litt uventet hold.

Noe av kritikken mot en eventuell gjeldsdomstol har faktisk kommet fra gjeldsbevegelsen selv. Enkelte grupper mener nemlig at utviklingsland har rett til såkalt repudiation og reparasjon. Repudiation innebærer at låntagerlandet selv kan erklære sin gjeld illegitim og nekte å betale den. Med andre ord at låntager på en måte sletter sin egen gjeld. Begrunnelsen for dette er blant annet at alle årene fattige land i sør har blitt utnyttet av industrialiserte land i nord har ført til at det faktisk er land i nord som skylder land i sør penger. I følge denne tankegangen bør derfor ikke bare gjelden slettes, men også en erstatning, reparasjon, betales til land i sør. Ved opprettelsen av en eventuell gjeldsdomstol eller annen gjeldsslettemekanisme vil fattige lands mulighet for slik repudiation forsvinne.

1: «Preserving debt sustainability in low-income countries in the wake of the global crisis» Rapport fra IMF, April 2010. Tilgjengelig på: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2010/040110.pdf>

2: Regjeringserklæringen for 2009-2013: kan leses/lastes ned her: <http://arbeiderpartiet.no/Politikken/Politisk-plattform-2009-13>

3: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>

Heavily Indebted Poor Countries Initiative (HIPC)

- Opprettet i 1996 av IMF og Verdensbanken
- Utvidet i 1999
- Kun de aller fattigste landene i verden kan bli kvalifisert for HIPC
- Krav om store økonomiske reformer før land kvalifiserer seg for initiativet
- Gjennom HIPC slettes nok gjeld til at den resterende gjelden regnes som bærekraftig
- I juli 2010 var 40 land involvert i HIPC initiativet³
Av disse:
  - har 30 land gjennomført HIPC og har dermed fått gjeld slettet gjennom HIPC
  - er 6 land i gang med initiativet, men har enda ikke fått slettet all gjeld
  - venter 4 land fortsatt på en avgjørelse på om landet skal delta i HIPC initiativet eller ikke³

Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI)

- Opprettet i 2005 av IMF og Verdensbanken
- Kun noen få, svært fattige land som allerede er kvalifisert for gjeldsslette gjennom HIPC kan motta gjeldsslette gjennom MDRI
- Gjennom MDRI slettes 100 % av et lands gjeld til IMF og Verdensbanken

Protester mot budsjettkutt i Hellas

Reform av IMF

11

Tekst: Magnus Flacké

Under G20-møtet i Sør Korea i oktober ble medlemslandene enige om det IMF's administrerende direktør, Dominique Strauss-Kahn, omtaler som den viktigste styresettreformen i IMF's 66-årige historie. Reformen omtales som et steg mot et mer demokratisk og legitimt pengefond. Men er det nok?

Reformen innebærer at Europa mister to styreplasser og at over seks prosent av stemmevekten overføres til underrepresenterte fremvoksende økonomier og lavinntektsland.¹ Det nye arkitekturen skal i større grad representere den nye økonomiske verdensordenen.

Et nytt og sterkere pengefond

I kjølvannet av finanskrisen har IMF gjenvunnet mye av sin makt i verdensøkonomien. G20-landene har brukt pengefondet som redskap til å motvirke krisa, og spytt inn 850 milliarder dollar.² Med rundt 900 milliarder dollar på bok har IMF midler til å raskt gripe inn i land som trenger midler. Med penger kommer makt, og IMF er tiltenkt en viktig rolle i verdensøkonomien etter finanskrisa. Selv om balansen i verdensøkonomien har forandret seg har ikke IMF fulgt etter. Før denne siste reformen kontrollerte Europa fortsatt 9 av 24 styreplasser i IMF, og USA har i realiteten full kontroll over den daglige driften av fondet, da de med rundt 17 prosent av stemmevekten kan blokkere mange viktige beslutninger som krever 85 prosent av stemmene. I tillegg har lederen av IMF alltid vært en europeer, etter en overenskomst med USA som alltid har presidentskapet i Verdensbanken.

Det virker som om «alle» er enige i at pengefondets styresett er utdatert, og at det er nødvendig med grunnleggende reformer for å legitimere IMF som hele verdens pengefond. Dette er også IMF's leder klar over. Til Der Spiegel formulerte franske Strauss-Khan seg slik: «The Europeans still believe they are the center of the world, but in reality this is not clear any longer.

Currently, the question is whether Europe will remain a participant in a game with many players - that is not necessarily a given.»²

Også spørsmålet om tradisjonen med europeisk direktør er Strauss-Khan villig til å diskutere. I Washington uttrykte direktøren viktigheten av at IMF skal være en organisasjon for hele verden og at lederen må velges på bakgrunn av sin kompetanse – ikke nasjonalitet. Også i kommunikeet fra IMFC understrekes viktigheten av en åpen og gjennomiktig prosess rundt utvelgelsen, og at tradisjonen ikke nødvendigvis skal vedvare.³ Det er uansett vanskelig å tenke seg at Europa sier fra seg sitt privilegium uten at USA gjør det samme og sier fra seg presidentskapet i Verdensbanken.

Sivilsamfunnets dilemma

Europeisk sivilsamfunn opplever et dilemma: Hvis lavinntektsland skal få mer makt, betyr det nødvendigvis at Europa får mindre. Makt må omfordeles, men de europeiske styremedlemmenes posisjon er faktisk ofte mer samstemt med sivilsamfunnets syn i mange viktige saker. At en styrerepresentant representerer et fattig land er ingen garanti for at representanten snakker de fattiges sak. Våre egne representanter er også mer tilgjengelige enn representantene fra andre kontinent.

SLUG deltok på et konsultasjonsmøte med alle de europeiske styremedlemmene, de såkalte Executive Directors (ED), under IMF's årsmøte i Washington i oktober i år. Beskjeden til sivilsamfunnet er klar, både fra vår egen nordiske representant og alle de andre: hvorfor jobber dere for å gi oss mindre makt, når det er vi som kan tale deres sak?

Et lite steg

Selv om man ikke med sikkerhet kan vite de faktiske konsekvensene nye styrestrukturer vil bringe med seg, mener de fleste sivilsamfunnsorganisasjoner at de nye reformene på langt nær er tilstrekkelige. Hverken lavinntektsland eller nye fremvoksende økonomier vil anerkjenne IMF som en autoritet så lenge USA sitter på vetomakt, og de europeiske landene er overrepresenterte og er garantert å få den neste lederstillingen. Mange alternative

Bretton Woods, hvor IMF ble opprettet i 1944

FOTO: SPANWATE, FLICKR

løsninger har blitt foreslått, og de går gjerne mye lenger enn de siste reformene.

I dag legges utelukkende økonomiske kriterier til grunn for å avgjøre hvor mye stemmevekt et land har. Denne utregningsmåten fører nødvendigvis med seg at mennesker i fattige land har en mindre avgjørende stemme enn mennesker i rike land. En mer demokratisk metode hadde vært å inkludere et lands folketall som en variabel når man skal regne ut et lands stemmevekt. En mellomløsning er å justere det økonomiske innskuddet etter kjøpekraft i landet – slik at én million i innskudd fra India gir mer stemmevekt enn en norsk million.

Er den nordisk-baltiske styreplassen legitim?

Norge deler en styreplass sammen med Sverige, Finland, Danmark og de tre baltiske landene.⁴ Også norsk sivilsamfunn kan i fremtiden finne seg i en situasjon der man jobber for at Norge, sammen med våre partnerland, skal si fra seg sin styreplass, og dermed også vår mulighet til å påvirke.

Danske Per Callesen er for tiden Norges stemme i IMF. I møte med SLUG på Callesens kontor i Washington forteller han at diskusjonen om omallokering av styreplasser har dominert diskusjonen i forkant av årsmøtet. Faktisk uttrykker han bekymring for at krangling over detaljer vil overskygge de mer grunnleggende debattene rundt IMF's mandat og rolle i verdensøkonomien i årene fremover.

Callesen er klar på at det er utelukkende økonomiske kriterier som bør legges til grunn for utregning av stemmevekt, som skal gjenspeile medlemslandenes relative vekt i verdensøkonomien. Valgkretsens uttalte posisjon er at de ønsker bedre representasjon for lavinntektsland og framvoksende økonomier, men Callesen mener at den nordisk-baltiske valgkretsens styreplass med sine 3,44 prosent av kvoteandelen per i dag er legitim og ikke under press. Callesen ser heller på den nordisk-baltiske styrestolen som en modell som andre europeiske land kan kopiere. Han beskriver stolen som forbilledlig demokratisk, da landene alltid streber etter å nå konsensus, og hvilket av landene som representerer koalisjonen i styret går på omgang. Ser vi 10 år frem i tid, er derimot Callesen enig i at den nåværende koalisjonen vil utgjøre en for liten andel av verdensøkonomien for å kunne legitimere en styreplass. Løsningen Callesen ser for seg da er å inkludere flere land bak styreplassen.

1 www.imf.org

2 Der Spiegel – An Inside View of the IMF's Massive Global Influence: www.spiegel.de/international/world/0,1518,721158,00.html

3 The International Monetary and Finance Committee – satt sammen av finansministere og sentralbanksjefer fra mange av verdens ledende økonomier – IMF's kommuniké fra årsmøtet er det offisielle resultatet som årsmøtet ble enig om

4 Les mer i SLUGs rapport: «Norske interesser i internasjonale finansinstitusjoner». Denne kan lastes ned på www.slettgjelda.no/materiell

Robert Zoellic og Dominique Strauss-Khan, lederne av henholdsvis Verdensbanken og IMF, på årsmøtene i Washington i 2010

Finanstransaksjoner for utvikling?

13

Tekst: Sigrun Espe

Robin Hood er på krigsstien i Norge. Våpenet hans er en skatt på mellom 0,005 og 0,05 prosent. Målet er å skaffe til veie milliarder til å bekjempe global fattigdom, betale for klimakrisen og hindre velferdskutt. En slik ny finansieringskilde kan utgjøre et viktig bidrag i en ny økonomisk verdensorden.

Robin Hood-kampanjen handler om å innføre en skatt på ca 0,005 prosent på handel med valuta, og 0,05 prosent på aksjer og andre verdipapirer. Finanssektoren forvalter midler som er mange ganger større enn den årlige produksjonen i verden, og kan gjennom en slik skatt være med på å betale regningen for finanskrisen, og bidra til en reell omfordeling som tar fra de rike og gir til de fattige.

Bred tilslutning

Mange av SLUGs medlemsorganisasjoner har stilt seg bak kampanjen, og den viktigste grunnen til dette er nok at pengene som en slik skatt kan dra inn vil kunne bidra både til å finansiere klimatilpasning, til å nå tusenårsmålene, og til å redusere arbeidsledighet og andre kutt i velferdsgoder.¹ Dette er med andre ord en kampanje som appellerer bredt både tematisk og geografisk. Finanskrisen har vist at den økonomiske geografien ikke lenger er delt inn i Nord og Sør. I arbeidet for å finne nye løsninger og en ny finansiell arkitektur er det viktig å lete etter alternativer som er relevante for både europeiske land og utviklingsland i Sør.

Sand i maskineriet

Et annet viktig poeng med Robin Hood-skatten er at en slik skatt kan være et kraftig instrument mot kortsiktig spekulasjon. Skatten kan på den måten bidra til økt stabilitet i finansmarkedene og dermed redusere behovet for fremtidige redningsaksjoner. Dagens Næringsliv (DN) reagerte på lederplass nettopp på dette argumentet og stilte spørsmålstegn ved metaforen brukt blant annet av Attac om Finansskatt som sand i maskineriet for finansspekulantene. DN spør seg kva hva vitsen med saktegående maskiner er? «Enten brukes de til noe fornuftig og da bør det ikke være et problem at tempoet er høyt. Eller så brukes de til noe dårlig, og da bør de bygges om, skiftes ut eller skrotes.»²

Attac har svart på denne kritikken ved å bygge videre på maskinerimetaforen: «Noen ganger kan det ha en hensikt å roe ned tempoet for å unngå ulykker, uten at vi nødvendigvis må bytte ut hele maskinen av den grunn.»³

Internasjonalt

Robin Hood-kampanjen startet i Storbritannia og har etter hvert blitt internasjonal. Ut over denne kampanjen er det mange andre internasjonale aktører som støtter finansskatter. The International Trade Union Confederation (ITUC), hvor både LO, UNIO og YS er tilsluttet, har for eksempel en klar politikk på dette og krever at finansnæringen må gjøre opp for seg, blant annet gjennom skatt på finanstransaksjoner.⁴

G20-toppmøtet i juni kom ikke videre i arbeidet med en global finansskatt, men i en rapport fra midten av juni konkluderte en gruppe internasjonale eksperter med at innføring av en internasjonal skatt på valutatransaksjoner er teknisk og juridisk gjennomførbart.⁵ I rapportens sammendrag kan man blant annet lese: «Rapporten gjennomgår de komplekse juridiske og tekniske sidene som knytter seg til gjennomføring av en CTT (skatt på valutatransaksjoner) ... og konkluderer at innføring av en global CTT er teknisk og juridisk gjennomførbart.»⁶

Globalt FN-fond

Organisasjonene som står bak Robin Hood-kampanjen krever at Norge intensiverer det internasjonale arbeidet for slike skatter, og for at inntektene skal gå til et globalt fond under FNs oppsyn. De vil også at regjeringen innfører skatt på handel med norsk valuta og skatt på handel på Oslo Børs allerede nå. «Det er ingen grunn til å la være å gjøre noe i Norge fordi vi venter på at det skal skje noe internasjonalt», sier Ane Schjolden, rådgiver for finans og reform i Forum for utvikling og miljø.⁷

1) Robin Hood-skatten, www.robinhoodskatt.no/

2) Leder DN: Drømmeskatten, *Dagens Næringsliv* 06.07.2010

3) Finansskatt i vinden, www.attac.no 21.07.2010

4) Krever skatt på finanstransaksjoner, av Svein-Yngve Madssen, www.frifagbevegelse.no

5) Global Solidarity: The Case for Financial Levies, Report of the Committee of Experts to the Taskforce on International Financial Transactions and Development, juni 2010.

6) - Skatt på valutatransaksjoner (CTT) er gjennomførbart! www.rorg.no 02.08.2010

7) Robin Hood-

Ansvarlig långivning i koranen

Tekst: Magnus Flacké

Finanskriser og gjeldskriser skaper problemer for land både i Nord og Sør, og verdensøkonomien er langt fra stabil. For å unngå at land stadig bygger opp uhåndterbar gjeld må også långivere bære en del av ansvaret. Ansvarlig finansiering handler om å skape et mer rettferdig globalt finansielt system. Kanskje finnes løsningen i Koranen?

Islamsk finansiering

«Med et islamsk bankvesen hadde det ikke blitt noen finanskriser», sier Amer Bukvic, administrerende direktør i Bosnia Bank International.¹ Han forklarer at det ikke er mulig å skape en kunstig oppblåst økonomi hvis man følger prinsippene bak et islamsk bankvesen. En islamsk bank kan ikke gi lån uten at det er med sikkerhet i reelle verdier. Kortsiktig gambling og spekulering, gribbefond og shorthandel, er etter islams lov haram (ulovlig), og islamsk finansiering er nødvendigvis mer direkte knyttet opp mot realøkonomien.²

Risikodeling

Risikodeling er det overordnede prinsippet for islamsk finansiering, og islamske banker tilbyr sharialån, eller halallån, som er i overensstemmelse med sharia lovgivning. Et av hovedprinsippene bak halallån, er at det er forbudt med renter. I følge rapporten «Islam and Debt»³ regnes renter som et urettferdig og utbytende finansieringsinstrument i Islam. Grunnen til dette er at utlåneren er garantert å tjene penger uten å dele noe av risikoen, mens låntageren derimot sitter igjen med all risiko uten noen form for garanti for positiv avkastning.

For at økonomisk avkastning aksepteres i Islam, skal investeringer være basert på rettferdig risikofordeling. Utlåsmekanismer der utlåner deler risikoen for tap fører med seg mer ansvarlig finansiering. Når utlåner også risikerer å tape dersom noe går galt, skaper dette en sterk motivasjon for at penger ikke blir investert i uansvarlige prosjekter.

Virkelige verdier

Islamske banker har fått en oppsving etter finanskrisen. Islamske finansinstitusjoner er ikke rammet like hardt av finanskrisen som sine vestlige motparter. Indonesias president Yudhoyono begrunnet under «World Islamic Economic Forum» i 2009 dette med at de islamske bankene ikke har investert i det han kaller «giftige» aktiva. Alle transaksjoner må, etter islamsk lov, være bygget på virkelige verdier. Siden bankene må dele risikoen for tap, må de i større grad forsikre seg om at de bare involverer seg i ansvarlige investeringer.⁴

Islamske banker ble lansert på sekstitallet, men først på 70-tallet vokste kommersielle, islamske banker frem. I 2004 ble den første islamske banken i England godkjent av det engelske kredittilsynet.¹ Det har blitt etablert islamske banker i stadig flere land, også i Europa. Norske banker tilbyr i dag ikke sharialån, men det ryktes å være på vei.⁵

Gjeldslette kan redde mange land fra den akutte gjeldskrisen de befinner seg i og bidra til å løfte folk ut av fattigdom. Men for å hindre at nye gjeldskriser oppstår i fremtiden er det nødvendig med et bindende regelverk som sikrer at både lånetakere og lånegivere opptrer ansvarlig. Eurodads charter for ansvarlig finansiering er et konkret forslag til et slikt regelverk. Islamsk långiving kan ikke erstatte et detaljert og bindende regelverk, men shariafinansiering deler mange av de grunnleggende prinsippene som Eurodadcharteret er basert på. Det er kanskje på tide at den globale finansverdenen ser til Islam for inspirasjon i arbeidet for å sikre en trygg, ansvarlig og stabil verdensøkonomi i fremtiden?

1 «Islamske banker på veg til Norge» Vårt Land 15.11.2010

2 «Are Islamic banks the financial institutions of the future?»: <http://www.ameinfo.com/177501.html>

3 Islam and Debt - Islamic Relief Worldwide, 2008

4 «Islamic banks better in crisis»: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7918129.stm>

5 «Norske banker vurderer sharialån»: www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10026469

Støttemedlemskap i SLUG!

Har du lyst til å bidra i kampen for gjeldsslette? Da kan du bli støttemedlem i SLUG!

- Gjeldssletter (Ordinær) 500 kr pr år
- Gjeldssletter (Student/Arbeidsledig): 150 kr pr år
- Hverdagssletter (En krone hver dag): 365 kr pr år
- Multilateral Megasletter 1000 kr pr år

Alle kategorier inkluderer abonnement på Gjeldsbrevet samt elektronisk nyhetsbrev med månedlige oppdateringer om gjeldspolitik og slugs arbeid.

Du kan også bli støttemedlem på slettgjelda.no/gjeldssletter. For mer informasjon send oss en e-post på slug@slettgjelda.no

Navn

Adresse

Telefon

Fødselsdato

E-Post

SLUG
Menneskerettighets-
huset Kirkegata 5
0153 Oslo

Bli GJELDSSLETTER!

RETUR

SLUG

Menneske-
rettighetshuset

Kirkegata 5

0153 Oslo

Har du lyst til å jobbe for gjeldsslette og lære mer om gjeldspolitik og globale økonomiske strukturer?

Kontakt oss på slug@slettgjelda.no. Du kan også støtte SLUG økonomisk gjennom støttemedlemskap (se slipp på forrige side eller gå til www.slettgjelda.no/gjeldssletter, for å gi et bidrag).

Støttemedlemskap kan også være en fin gave.

Gjennom å bli gjeldssletter er du med og støtter SLUGs arbeid for en mer rettferdig verden. En rettferdig verden kan ikke oppnås uten å forandre på strukturene som skaper urettferdigheten.

Siden 1994 har SLUG, sammen med sine over 50 tilsluttede organisasjoner, fått Norge til å være en aktiv pådriver for gjeldsslette og nå i senere tid slette av illegitim gjeld. Gjelda etter skipseksportkampanjen på slutten av 70-tallet ble endelig slettet i 2006 av Erik Solheim. «Det hadde aldri gått uten dere,» sa han på pressekonferansen til SLUG og resten av gjeldsbevegelsen.

Det aller meste av SLUGs arbeid blir gjennomført av frivillige, og vi får gjort mye med knappe økonomiske ressurser. Hver eneste krone som kommer inn vil bidra til å styrke det politiske arbeidet vårt.

SLUG

SLETT U-LANDSGJELDA

Slett U-landsgjelda (SLUG) er en nettverksorganisasjon med over 50 tilsluttede organisasjoner. Aktivister og støttespillere sprer informasjon til opinion og beslutningstakere, og arbeider opp mot regjering og storting for å sette gjeld på dagsorden. SLUG spiller en viktig rolle også internasjonalt, som en del av den globale gjeldsbevegelsen.

SLUGs krav

Utgangspunktet for SLUGs arbeid er følgende krav og prinsipper, støttet av de tilsluttede organisasjonene:

1. Umiddelbar sletting av all illegitim gjeld, og all gjeld som ikke kan betjenes uten å legge byrder på verdens fattige.
2. Gjeldssletting må ikke betinges av strukturtilpasning. Det sivile samfunn og nasjonalforsamlingen i debitorlandet skal være retningsgivende for gjeldsslette.
3. At alle typer utlån underlegges retningslinjer for ansvarlig finansiering.

Kravene må gjennomføres etter følgende prinsipper:

- Sletting av gjeld skal ikke redusere bistanden.
- Hensikten med gjeldsslette er fattigdomsbekjempelse, samfunnsutvikling og å styrke demokrati og selvbestemmelse i land i Sør. Det må være åpenhet og innsyn rundt bruken av midlene.
- Gjeldssletting må sees i sammenheng med større strukturelle og institusjonelle endringer på globalt nivå som skaper jevnere maktforhold mellom nord og sør, samt forhindrer nye gjeldskriser.
- Det er to parter i enhver låneavtale. Tvister om tilbakebetaling skal løses av en nøytral tredjepart.

Medlemsorganisasjoner: Alternativt nettverk, Arbeidernes Ungdomsfylking, ATTAC, Caritas Norge, Changemaker, Delta Internasjonalt, Det Norske Misjonsselskap, Det Norske Misjonselskaps Ungdom, Europeisk Ungdom, Fellerådet for Afrika, Foreningen for internasjonale vann- og skogstudier (FIVAS), FORUT, Framtiden i våre hender, Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF), KFUK-KFUM Global, Kirkens Nødhjelp, KRFU, Kvekerne, Kvinnefronten, Korsvei, Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG), Mellomkirkelig råd for Den norske kirke, Miljøpartiet De Grønne, Natur og ungdom, Networkers South North, Norges KFUK/KFUM, Norges kristelige studentforbund, Global Info i Norges Kristne Råd, Norges unge katolikker, Norsk Folkehjelp, Norsk Misjons Bistandsnemnd, Norsk målungdom, Norsk sykepleierforbund, Norges Katolske Kvinneforbund, Operasjon Dagsverk, PRESS, Redd barna, Rød ungdom, SAIH, Senterungdommen, SOS-rasisme, Studieforbundet Solidaritet, Sosialistisk ungdom, Spire, Strømmestiftelsen, U-landsforeningen Svalene, Unge venstre, Utdanningsforbundet, Utviklingsfondet, Venner av Uganda

